

Samsonowicz, Henryk

"Dès Goths à la nation gothique. Les origines de l'idée de nation en occident du V-e au VII-e s.", Suzanne Teillet, Paris 1984 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 76/4, 917

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Suzanne Teillet, *Dès Goths à la nation gothique. Les origines de l'idée de nation en Occident du Ve au VIIe s.*, Société d'Édition des Belles-Lettres publiée sous le patronage de l'Association Guillaume Budé, Paris 1984, s. 672, 2 mapy.

Praca dotyczy istotnych zagadnień związanych z narodzinami średniowiecznej Europy. Poczucie wspólnoty państwa — imperium Rzymskiego — oparte na prawie, na kulturze i tradycji upadało stopniowo w czasie wędrówek tych ludów, które tak w świadomości własnej jak i obywateli cesarstwa stanowiły obcy czynnik w dotychczasowym systemie politycznym świata. Plemieniem, które odgrywało szczególnie ważną rolę w przemianach zachodzących w Europie byli Goci. Kiedy i w jakich okolicznościach ich świadomość grupowa, plemienna — zmieniała się w warunkach tworzenia państw na gruzach imperium rzymskiego? Autorka w oparciu m.in. o kroniki Jordanesa, Grzegorza z Tour, pisma Kasjodora i Izydora z Sewilli stara się na to pytanie odpowiedzieć ukazując jak z plemiennych tradycji, poczucia własnej wartości, odrębności kulturalnej, na bazie dawnych stosunków panujących w prowincjach rzymskich rozdziły się inne więzi międzyludzkie, które miały być w przyszłości dominujące w społeczeństwach Europy. Wśród Wizygotów w Hiszpanii w ciągu 200 lat wykształciło się poczucie przynależności do ojczyzny, którą autorka nazywa narodową. Już u Izydora występują idee „Hiszpanii”, obszaru zamieszkałego przez Gotów. Dzieło Jana de Bidar stanowi dalszy dowód wykształcenia się „ojczyzny narodowej” różniącej się od innych — Franków, Greków czy Longobardów. Słusznie chyba autorka podkreśla znaczenie czynników zewnętrznych, walk z sąsiadami, wrogości Rzymian wobec barbarzyńców w tworzeniu się tej jedności. Napewno też ma rację kiedy zwraca uwagę na rolę czynników psychologicznych, w których istotną rolę grało poszukiwanie własnej wartości, dążenie do rekompensaty wobec tradycji miejscowej — rzymskiej. Czym był *gens* w świadomości ówczesnych ludzi — możnaby jednak dyskutować. To prawda, że w ciągu VI w. do treści mieszczących się w tym pojęciu doszły pojęcia własnego króla, własnego prawa, własnej historii i określenie terytorium ojczyzny. Czy *patria Gothorum* oznaczała jednak już wówczas pojęcie niezależne od podziałów politycznych, od ludzi posiadających własną ziemię — zdobytą, rządzoną odrębnymi prawami — możnaby dyskutować. Czy już wówczas „Hiszpania wizygotcka” stanowiła wartość nadrzędną w stosunku do osoby panującego, przywilejów zdobywców? Jeśli nawet tak zaczynało być, to trudno stwierdzić ilu było przedstawicieli narodu politycznego, świadomie używających tego terminu. Niemniej obszerna książka S. Teillet stanowi na pewno istotny punkt wyjścia do dyskusji nad kształtowaniem się społeczeństw narodowych, nad nowymi treściami więzi charakterystycznych dla Europy średniowiecznej, dla przemian przekształcających w długim ciągu historii plemiona w narody.

H.S.

Omeljan Pritsak, *The Origin of Rus' t. I: Old Scandinavian Sources other than the Sagas*, „Harvard Ukrainian Research Institute Monograph Series”, Cambridge-Massachusetts 1981, s. 926.

Prezentowana pozycja stanowi pierwszą część imponującego w zamierzeniu szesnastotomowego przedsięwzięcia O. Pritsaka, jednego z najbardziej renomowanych ukraińskich emigracyjnych historyków. Poza t. I, poświęconym źródłom skandynewskimi, z wyjątkiem sag, przydatnym do badań nad Rusią w skład jego wejść mają jeszcze: t. II — poświęcony sagom, t. III — źródłom orientalnym, ze szczególnym uwzględnieniem przekazów arabskich i perskich, zamykający część źródłową